אלא לברר. פירש רבינו תם לברר אמיתת הדברים ולהעמיד על האמת ואם ימצאו ויאמרו לא ראינו מעולם מיחייב אבל אם לא ימצאם לא אבד בכך שאין סברא שהיה מחייבו לשלם על זה אם לא יוכל למצאן כי מה דין הוא זה שיפסיד בחנם אם לא יוכל לאמת דבריו שלא היה צריך לטעון ועוד דהכי משמע אגא נמי לברר קאמינא ולא לחייב שאם היה מחייבו (ג) לברר מה תשובה היא זו אגא נמי לברר מכל מקום היה מחייבו ואדרבה מה שמזכיר לברר אינו כי אם קושיא על טעמו כמו שפירש רש"ש ואף רבי לא אמר אגא לברר הלכך לא מסתבר טעמא לחייבו משום הכי ובשבועות פרק שבועת הדיינים (דף מא:) דקאמר אתו פלוני ופלוני ואמרו לא היו דברים מעולם ואמר רבא כל מילתא דלא רמיא עליה דאינש אמר ולאו אדעתיה תימה דאמר הכא צריך שיבואו פלוני ופלוני ויעידו וי"ל דרבא כרשב"ג ס"ל כדפסיק רב ה)(פפא) ס"ג אפי' ה)[לרבי] וכדפי' ר"ת דמפרש הכא אם לא ביירר לא הפסיד דיש לו לברר כל מה שיוכל ומ"מ אי לא משכח להו או אומרים להד"מ י"ל דלא מפסיד אבל תימה שרש"ש הביאה על זה שצריך שיבאו פלוני ופלוני ויעידו משמע שרוצה להעמידה כרבי אפילו לפי' שלו (ד) ושמא היה רוצה לומר דגרע היכא דלא הביאם מהיכא דאייתינהו ואמרו להד"מ ולא הבנתי כלל ויש מישבים דבריו אלבא דרבן שמעון בן גמליאל וסובר שהלכה כוותיה ואפי' למ"ד התם הוחזק כפרן אפי שפיר כרבן שמעון בן גמליאל די"ל דלא אמר ר"ש בן גמליאל אלא דא"ל להביא: **אין הלכה לא בר' יהודה כו'.** פירש רש"ש דאמר עדים מקרעים את השטר דהכי משמע יהליף אפילו בעדים וכן הוא לפי המסקנא דשמיע ליה ברייתא ולא הדר דאיהו מכשר בעדים ואיהו מגריך ב"ד אבל רב נחמן לא היה סובר דלא דקאמר לרב הונא אי שמיע ליה כו' הוה הדר ביה ממה שהיה אומר אין הלכה כר' יהודה מי אלימא ממתני' דמשמע נמי בעדים ואפ"ה פליג עליה ות"ת במשנה לא תני עדים בהדיא מ"מ איהו ס"ל דעדים קאמר ופליג עליה דתנא הוא ופליג ונראה לר"י דרב נחמן סבר לה למילתיה דרב הכי אין הלכה כרבי יהודה דאמר יהליף וכותבין ליה מזמן שני דס"ל דרבי יהודה מזמן שני קאמר מדלא פירש במשנה וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון וממאי דהדר ליה ר' יוסי וכן יפה לו ולא יגרע כחו של זה משמע (ה) דר' יהודה מזמן שני קאמר דאי מזמן ראשון מה הורעת כח איכא והשתא קאמר שפיר אי הוה שמיע ליה הא דתניא עדים מקרעין לו את השטר וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון הוה הדר ממאי דמגריך ב"ד כדי לכתוב מזמן ראשון ולא הוה פליג אברייתא דהכי שכל עצמו לא בא אלא לאפוקי (ו) ממה שהיה סבור שר' יהודה לא היה מכשיר מזמן ראשון בלבד כלל אפי' בב"ד מדלא קאמר ליה במתניתין וכא רב לומר שאע"פ שבעדים י"ל שאין להכשיר מזמן ראשון בב"ד מיהא לאוי להכשיר ואי הוה ידע דר' יהודה הוה מכשיר אפי' בעדים מזמן ראשון לא הוה פליג עליה ותימה לדעיל (דף קסח.) דגמחק כותבין לו מזמן ראשון כן פירש רש"ש התם וביום פלוני דקאמר התם היינו שהיה כתוב (ז) זמן ביום פלוני והכי משמע קצת מדבעי ב"ד ואמאי לא כותבין הכא מזמן ראשון כי התם לרבי יהודה אליבא דרב דהוה ס"ד דמזמן שני כותבין לר' יהודה ומצינן למימר דרב נחמן ס"ל דרב הוה מוקי לה ההיא דגמחק בכתיבת זמן ראשון אליבא דנפסיה ואליבא דר' יהודה מזמן שני דמגופה דההיא משנה לא מוכחא לר' יהודה אי מזמן ראשון אי מזמן שני אף על גב דמלרבי בית דין איכא למימר מזמן שני דאפי' מזמן שני לעדים לכתוב שלא מדעת לוה ואפילו אותם עדים שעשאוהו אין רשאין לעשות אחר שכיון שעשו שליחותן אין חוזרין ועושין שליחותן דומיא דגט שאם לוה לכתוב גט ולתן לבעלתו שנעשה שליח להולכה וכתבו ונתנו לו ונמחק או אבד שאין יכולין לעשות אחר כדמוכח בפרק התקבל (גיטין דף סג:) ואע"פ שיש לתת חילוק שבדין (ח) שבגט לא יעשו גט שני דבעינן שיאמר לסופר כתוב ולעדים לחתום ומן השני לא אמר להם כלום אבל הכא בלא כוי יכול להיות כשר שאינו אלא לראיה לגלות שנשתעבדו נכסיו על ידי השטר הראשון ואחרי שנשתעבדו לא יפקע השעבוד ומ"מ אע"פ שאין דומה לגמרי לגט מוכל לומר שאין להם לכתוב עליו שעבוד שלא מדעת כיון שנאבד מן המלוה אותו שכתבו ונתנו לו על פי לוה אין רשאין לעשות אחר כ"ש עדים אחרים שזה השטר מזיק לו אפילו לא יכפור כלום שאע"פ שגם אם לא נכתב היה גובה מלקוחות שלקחו אחר שנמחק הראשון כאילו היה קיים כיון דאית ליה קלא להאי מלוה כדמשמע בחזקת הבתים (לעיל דף מג.) אי לא משום דמאן דיזיף בצנעא יזיף היתה מלוה על פה גובה מן הלקוחות אף על גב דמני לאטעויינהו ללקוחות ולומר להן בשעת מכר פרעתי ושטרא ליכא לאפוקי עלייהו מ"מ מזיק השטר השני אלוה שאם יפרע לו ואין לו שטר אין לו לדאוג כלום ואם יש שטר זימנין דמשתמיט ולא יהיב ליה ואמר יהיבנא לך למחר או ליומא אוחרא והדר גבי זימנא אחריתי ועוד יש לומר דרב נחמן ס"ל דמודה רב היכא דנמחק שעושין לו בית דין שטר אחר מזמן ראשון משום דהתם אין לחוש אם זה דומה למוקדם כיון שבית דין בעצמם כותבין אותו דבית דין אלימי לאפקועי ממונא ולא יבא לחתום בשטר מוקדם על ידי שנכשיר זה אבל הכא כותבין ליה עדים הלכך אין להם כח לחתום מזמן ראשון שדומה למוקדם שלא יבאו לחתום בשטרי מוקדמין ועוד יש לומר דגבי נמחק אין דומה כל כך למוקדם מאחר שזהו שטר ראשון אלא שמעתיקין אותו אבל הכא שטר חדש שהיו כותבין בו זמן ראשון היה דומה למוקדם וקצת היה משמע דנמחק נמי (ט) זמן שני והכי משמע לישנא קצת דקאמר הוליא שטר מחוק ביום פלוני ומיהו הוה קשה ליפוכא לרב דאמר זמן ראשון ולר' יהודה דנסמוך דאמר אפילו בעדים מזמן ראשון ואין לומר שנמחק אין ראוי כל כך זמן ראשון (י) שאינו מדעת שניהם כי כמו שפירש ר"י ורבינו שמואל נראה עיקר מדע דהא בהגוזל קמא (ב"ק דף לח:) גבי שורף שטרות אי דאיכא סהדי כו' ומשמע שאז לא יפסיד כלום ועוד תימה דלעדל בנמחק בעי ב"ד לכ"ע והכא קאמר ר' יהודה עדים ומזה אומר ר"י דהכא דכתיבי מדעת שניהם לא בעו אלא עדים אבל בנמחק כותבין שלא בפני הלוה וכיון שמזיק לו נראה (כ) אין לעדים לעשותו שלא מדעתו: אלא

אמר אאלא לברר א"ל אנא נמי בלברר קאמינא: **מתני'** ו)מי שפרע מקצת חובו ר' יהודה אומר יחליף רבי יוסי אומר ג)יכתוב שובר אמר רבי יהודה נמצא זה צריך להיות שומר שוברו מן העכברים אמר לו רבי יוסי כך יפה לו ולא ירע כחו של זה: **גמ'** אמר רב הונא אמר רב אין הלכה לא כרבי יהודה ולא כרבי יוסי אלא ב"ד מקרעין השטר וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון אמר ליה רב נחמן לרב הונא ואמרי לה רב ירמיה בר אבא לרב הונא אי שמיעא ליה לרב הא ג)[ברייתא] דתניא עדים מקרעין את השטר וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון הוה הדר ביה אמר ליה אמר לא שמיע ליה ולא הדר ביה

בשלמא

בית דין כדמפרש ואזיל דלא אלימי עדים לקרוע שטר ולהחליף ולגבות מזמן ראשון: **ולא כר' יוסי.** דאמר כותבין שובר ולריך לשמור שובר מן העכבדים: **וכותבין לו שטר אחר.** לפי סכוס המעות שחייב לו עדיין ורב תנא הוא ופליג: **אי שמיע ליה לרב הא דתניא.** לקמן בשמעתין [קעא.] במילתיה דר' יהודה בפורע חצי חובו שמקרעין עדים כו' (ה): **הוה הדר ביה.** רב והיה מודה שהלכה כר' יהודה דהא רב נמי ס"ק דמה לי ב"ד מה לי עדים: **שמעה ולא הדר ביה.** דברייתא תני עדים מקרעין ואיהו אמר ב"ד דוקא ולא עדים: בשלמא

אמר ליה אגא נמי לברר קאמינא. כלומר כרבי שבירא לי ואם לא ביירר דבריו הפסיד וכן פירש רבינו זקני מ"כ בפרק זה בורר אליבא דרבי שלריך לברר ואם לא הביא שטר הפסיד. ויש לשון אחר ואין בו ממש. ואע"פ שהלכה כרבי מחבירו בהא הלכתא כרבן שמעון שאין לריך לברר כדאמר רב גידל אמר רב:

מתני' מי שפרע מקצת חובו. במלוה בשטר מירי ואיכא למיחש פן יחזור המלוה ויתבע כל חובו: **רבי יהודה אומר יחליף.** יקרע אותו השטר ויכתוב לו שטר אחר לפי חשבון הנשאר מזמן ראשון כדמפרש בגמרא: **יכתוב שובר.** וישמרנו הלוה: **לשמור שובריו.** שאם אבד שובריו יחזור המלוה ויגבה כל חובו: **א"ל ר' יוסי כן יפה לו.** למלוה שיהיה הלוה בדאגת שימור שובריו ולא המלוה לעבד לוה לאיש מלוה ד) כדאמרינן בגמרא: **ולא ירע כחו.** של מלוה להחליף שטרו ו) כדאמר ר' יהודה כדי שיכוף לפרעו: **גמ' אין הלכה לא כרבי יהודה.** שאמר יחליף ואפילו לכתוב לו מזמן ראשון על ידי עדים ולא בית דין כדמפרש ואזיל דלא אלימי עדים לקרוע שטר ולהחליף ולגבות מזמן ראשון: **ולא כר' יוסי.** דאמר כותבין שובר ולריך לשמור שובריו מן העכבדים: **וכותבין לו שטר אחר.** לפי סכוס המעות שחייב לו עדיין ורב תנא הוא ופליג: **אי שמיע ליה לרב הא דתניא.** לקמן בשמעתין [קעא.] במילתיה דר' יהודה בפורע חצי חובו שמקרעין עדים כו' (ה): **הוה הדר ביה.** רב והיה מודה שהלכה כר' יהודה דהא רב נמי ס"ק דמה לי ב"ד מה לי עדים: **שמעה ולא הדר ביה.** דברייתא תני עדים מקרעין ואיהו אמר ב"ד דוקא ולא עדים: בשלמא

אין הלכה לא בר' יהודה כו'. פירש רש"ש דאמר עדים מקרעים את השטר דהכי משמע יהליף אפילו בעדים וכן הוא לפי המסקנא דשמיע ליה ברייתא ולא הדר דאיהו מכשר בעדים ואיהו מגריך ב"ד דאבל רב נחמן לא היה סובר דלא דקאמר לרב הונא אי שמיע ליה כו' הוה הדר ביה ממה שהיה אומר אין הלכה כר' יהודה מי אלימא ממתני' דמשמע נמי בעדים ואפ"ה פליג עליה ות"ת הכי אין הלכה כרבי יהודה דאמר יהליף וכותבין ליה מזמן שני דס"ל דרבי יהודה מזמן שני קאמר מדלא פירש במשנה וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון וממאי דהדר ליה ר' יוסי וכן יפה לו ולא יגרע כחו של זה משמע (ה) דר' יהודה מזמן שני קאמר דאי מזמן ראשון מה הורעת כח איכא והשתא קאמר שפיר אי הוה שמיע ליה הא דתניא עדים מקרעין לו את השטר וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון הוה הדר ממאי דמגריך ב"ד כדי לכתוב מזמן ראשון ולא הוה פליג אברייתא דהכי שכל עצמו לא בא אלא לאפוקי (ו) ממה שהיה סבור שר' יהודה לא היה מכשיר מזמן ראשון בלבד כלל אפי' בב"ד מדלא קאמר ליה במתניתין וכא רב לומר שאע"פ שבעדים י"ל שאין להכשיר מזמן ראשון בב"ד מיהא לאוי להכשיר ואי הוה ידע דר' יהודה הוה מכשיר אפי' בעדים מזמן ראשון לא הוה פליג עליה ותימה לדעיל (דף קסח.) דגמחק כותבין לו מזמן ראשון כן פירש רש"ש התם וביום פלוני דקאמר התם היינו שהיה כתוב (ז) זמן ביום פלוני והכי משמע קצת מדבעי ב"ד ואמאי לא כותבין הכא מזמן ראשון כי התם לרבי יהודה אליבא דרב דהוה ס"ד דמזמן שני כותבין לר' יהודה ומצינן למימר דרב נחמן ס"ל דרב הוה מוקי לה ההיא דגמחק בכתיבת זמן ראשון אליבא דנפסיה ואליבא דר' יהודה מזמן שני דמגופה דההיא משנה לא מוכחא לר' יהודה אי מזמן ראשון אי מזמן שני אף על גב דמלרבי בית דין איכא למימר מזמן שני דאפי' מזמן שני לעדים לכתוב שלא מדעת לוה ואפילו אותם עדים שעשאוהו אין רשאין לעשות אחר שכיון שעשו שליחותן אין חוזרין ועושין שליחותן דומיא דגט שאם לוה לכתוב גט ולתן לבעלתו שנעשה שליח להולכה וכתבו ונתנו לו ונמחק או אבד שאין יכולין לעשות אחר כדמוכח בפרק התקבל (גיטין דף סג:) ואע"פ שיש לתת חילוק שבדין (ח) שבגט לא יעשו גט שני דבעינן שיאמר לסופר כתוב ולעדים לחתום ומן השני לא אמר להם כלום אבל הכא בלא כוי יכול להיות כשר שאינו אלא לראיה לגלות שנשתעבדו נכסיו על ידי השטר הראשון ואחרי שנשתעבדו לא יפקע השעבוד ומ"מ אע"פ שאין דומה לגמרי לגט מוכל לומר שאין להם לכתוב עליו שעבוד שלא מדעת כיון שנאבד מן המלוה אותו שכתבו ונתנו לו על פי לוה אין רשאין לעשות אחר כ"ש עדים אחרים שזה השטר מזיק לו אפילו לא יכפור כלום שאע"פ שגם אם לא נכתב היה גובה מלקוחות שלקחו אחר שנמחק הראשון כאילו היה קיים כיון דאית ליה קלא להאי מלוה כדמשמע בחזקת הבתים (לעיל דף מג.) אי לא משום דמאן דיזיף בצנעא יזיף היתה מלוה על פה גובה מן הלקוחות אף על גב דמני לאטעויינהו ללקוחות ולומר להן בשעת מכר פרעתי ושטרא ליכא לאפוקי עלייהו מ"מ מזיק השטר השני אלוה שאם יפרע לו ואין לו שטר אין לו לדאוג כלום ואם יש שטר זימנין דמשתמיט ולא יהיב ליה ואמר יהיבנא לך למחר או ליומא אוחרא והדר גבי זימנא אחריתי ועוד יש לומר דרב נחמן ס"ל דמודה רב היכא דנמחק שעושין לו בית דין שטר אחר מזמן ראשון משום דהתם אין לחוש אם זה דומה למוקדם כיון שבית דין בעצמם כותבין אותו דבית דין אלימי לאפקועי ממונא ולא יבא לחתום בשטר מוקדם על ידי שנכשיר זה אבל הכא כותבין ליה עדים הלכך אין להם כח לחתום מזמן ראשון שדומה למוקדם שלא יבאו לחתום בשטרי מוקדמין ועוד יש לומר דגבי נמחק אין דומה כל כך למוקדם מאחר שזהו שטר ראשון אלא שמעתיקין אותו אבל הכא שטר חדש שהיו כותבין בו זמן ראשון היה דומה למוקדם וקצת היה משמע דנמחק נמי (ט) זמן שני והכי משמע לישנא קצת דקאמר הוליא שטר מחוק ביום פלוני ומיהו הוה קשה ליפוכא לרב דאמר זמן ראשון ולר' יהודה דנסמוך דאמר אפילו בעדים מזמן ראשון ואין לומר שנמחק אין ראוי כל כך זמן ראשון (י) שאינו מדעת שניהם כי כמו שפירש ר"י ורבינו שמואל נראה עיקר מדע דהא בהגוזל קמא (ב"ק דף לח:) גבי שורף שטרות אי דאיכא סהדי כו' ומשמע שאז לא יפסיד כלום ועוד תימה דלעדל בנמחק בעי ב"ד לכ"ע והכא קאמר ר' יהודה עדים ומזה אומר ר"י דהכא דכתיבי מדעת שניהם לא בעו אלא עדים אבל בנמחק כותבין שלא בפני הלוה וכיון שמזיק לו נראה (כ) אין לעדים לעשותו שלא מדעתו: אלא

עין משפט נר מצוה

צא א מיי' פט"ו מהל' טוען ונטען הלכה ח ועיין (בהגהות) [בהגהות] ובמגיד משנה מגג עמין לה טוש"ע מ"מ סימן קמ סעיף ד:

ק ב מיי' פ"ו שם סלכה ה סמג שם טוש"ע מ"מ סי' ע סעיף כ:

קא ג מיי' פכ"ג מהל' מלוה ולוה סל' טו סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סי' נד סעיף ח:

רבינו גרשום

הלכה כרשב"ג. דאמר בחזקה בלבד נידון ואין צריך לברר שיראה השטר: ואף רבי לא אמר. דנידון בשטר: אלא לברר. קאמר דמטרתינן ליה לאיתויי שטרא ואי לא מייתי לא מעכב ונאמן אף אגא נמי אע"ג דלא אתו סהדי מהימנא: אמר ליה אגא נמי לברר קאמינא לך. דיבואו פלוני ופלוני ויעידו כדי שיתברורו דבריך ובלאו הכי מהימנת. ואמר לן רבי דאמר ליה ר' יצחק נפחא אגא נמי לברר קאמינא לא כדקאמרת דרבי לא אמר דנידון בשטר אינו אלא כדי לברר ולא משום דוקא קאמר אגא סבירא לי דהאי לברר משום דוקא קאמר וצריך תרתי אף את אי לא מבררת (דצריך) לא מהימנת: **פיס'** ר"י אומר יחליף. שטרו ויכתוב שטר אחר מן המותר בלבד ויקרע שטר ראשון ויכתוב זמן שטר שני מן אותו יום שיפרע לו המקצת ואל יכתוב מזמן כתיבת שטר הראשון לפי שכיון שנקרע לא מצי טריף למפרע מן זמן ההלואה אלא מן יום כתיבת שטר שני טריף לקוחות: ור' יוסי אמר. לא יקרע שטר הראשון אלא יכתוב לו המלוה ללוה שובר ממה שפרע לו ויתן לו: אמר ר' יהודה. אם כן צריך הלוה שישמור שוברו מן העכברים שאם יאכלוהו עכברים יוציא מלוה שטרו ויגבה ממנו כל חובו ככתחלה: א"ל ר' יוסי וכן יפה לו. שיהא שומר שובריו: ואל ירע כחו של זה. ונכתב לו זמנו משעת פרעי' מוטב שירע כחו של לוה משום דעבד לוה לאיש מלוה: אין הלכה כר' יהודה. דמתני' דסבירא ליה דיחליף ויכתוב מזמן שני: ולא כר' יוסי. דאמר יכתוב שובר: אי שמיעא ליה לרב הא דתניא. דבקריעת עדים סגי הוה הדר בה ממאי דאמר דבית דין מקרעין: אמר ליה ודאי שמיעא ליה ולא הדר. דקסבר טריף האי מלוה לקוחות בהאי חצי שטר מזמן ראשון כמו שהיה עושה כשהיה כל חובו

מסורת הש"ס

א) [כתובות נו.], ב) [סס טז: וש"נ], ג) רש"ל, ד) [מעלי כבן], ה) רש"ל,

הגהות הב"ח

(א) ר"שב"ם ד"ה ולא ירע וכו' וכדאמר ר' יוסי בברייתא כדי שיכוף לפרעו: (ב) ד"ה לא שמיע הל"ל עם ד"ה הוה וכו' נמי ה"ק שמקרעין כו' ומה לי כ"ד: (ג) תוס' ד"ה אגא וכו' היה מחיינו מה תשובה כל"ל ומיכת לברר נמחק: (ד) בא"ד לפילו לפיכוס שלו וי"ל דרבינו שמואל היה דוחה לומר: (ה) ד"ה אין וכו' משמע נמי דרבי יהודה מזמן: (ו) בא"ד אגא לאפוקי בלבד ממה שהיה סבור וכו' מזמן ראשון כלל אפי' כל"ל: (ז) בא"ד הזמן ביום פלוני וכו' כי התם לר' יהודה אליבא דרב למאי דהוה סלקא אדעתיה דרב נחמן דמזמן שני כותבין לר' יהודה: (ח) בא"ד שבגט הוא שבגט: (ט) בא"ד דנמחק נמי כותבין זמן שני: (י) בא"ד כל כך זמן ראשון ביון שאינו: (כ) בא"ד נראה שאין לעדים:

מוסף רש"י

יחליף. יכתוב שטר אחר כדי חוב הנשאר ויקרע הראשון ולא יכתוב שובר להרע מה הלוה שיטרח לשמור שוברו מן העכברים (בתובות נו.). יכתוב שובר. ולא יחליף להרע כח המלוה לאמרו שעבודי מזמן ראשון (שם). שטרי חוב המוקדמין. ליכתב קודם המלוה (סנהדרין לב.). שהקדים זמן הכתוב בשטר ליום כתיבתו, אי נמי שנכתב השטר בלחוד בגיגון וכן כתוב בו בלחוד בגיגון לוה פלוני מפלוני, והוא לא לוה ממנו כלום עד ט"ו בגיגון, גם זה מוקדם ופסול, שאין לו לגרוף אלא מזמן ההלואה ואילך ולא מאני דאמר (ב"מ יג.) עדיי בחמוניי זמן לו (לעיל קנז). פסולין. לפי שהלה לגרוף לקוחות שלקחו שדה מן הלוה מזמן שבשטר, ושלא כדין הוא, שהרי קדמה מכירה להלואה ובשטר מעיד שהלואה קדמה, לפיכך קנסוהו מלגבות בו ולא יטרוף אפילו מזמן המלוה ואינו אלא המלוה על פה אפילו גובה מן המשועבדים (ר"ה ב. וכע"ז ב"מ עב.) וקנסוהו היתרא אמו איסורא ופסול אפילו מזמן שני (סנהדרין לב.). והמאורריין. שבאו עדים ואמרו אנו יודעים המלוה זו שקדמה לזמן הכתוב כאן, כשריין. דמעליותא היא, דקא מחיל לשיעבודא עד השתא (שם) אי נמי כתבוהו ביום אלוה אך אינה מזמן בתוך השטר וכתב בו בתשרי, כשרין שמחל לו השעבוד עד תשרי ולא יטרוף לקוחות אלא מתשרי ואילך (לעיל קנז).

בשלמא כי דינא. מקרעין ומחליפין אחר וכותבין אותו מזמן ראשון לעכוב שלא כדין מזמן ראשון דמן הדין לא אלים שטרא למיטרף אלא מיום שנכתב ואילך אלא ב״ד אלימי ומפקעי ממונא דהפקר בית דין הפקר כדנפקא לן (בעין לו:) מאלה הנחלות [יהושע יט]: **אלא עדים שעשו שליחותן.** לכתוב ולהעיד בשטר הראשון היאך חוזרין ועושין שליחות אחרת (ו) ומי נתן להם כח זה: **ולא.** בתמיה. וכי אין עדים חוזרין ועושין: **והאמר רב יהודה אמר רב.** מי שאבד שטרו ואמר לעדים כתבו לי אחר חוזרין וכותבין אפי׳ עשרה שטרות אם אבדו זה אחר זה: ומשני **רב יוסף אמר.** לעולם אין כח בידם של עדים לחזור ולכתוב שטר אחר לגבות מלקוחות וכי קאמר רב יהודה אמר רב ה״מ בשטר מתנה שאין בו אחריות (ב) וכיון דהכל יודעין שנותן לו השדה למה לא יכתבו לו שטר מתנה להיות בידו לעדות דמיקו אדעת בידיה: **ורבה אמר.** אפי׳ בשטר מכירה קאמר רב יהודה דכותבין עשרה וכגון דליתא ביה אחריות וכדאמרן לעיל (דף קסח:) חוץ מאחריות שבו וכדאמר רב נחמן לעיל (דף קסט:) שטרא דנן דכתבנוהו לא למיגבי ביה כו׳: **כדי שיכוף לפורעו.** המלוה יכוף ללוה לפורעו שדומג פן יפסיד שובכו וזה יוציא שטרו ותובעו כל חובו: ופרכינן (ג) **ור׳ יהודה נמי מזמן ראשון קאמר.** כר׳ יוסי ומה תשובה היא זו שאמר רבי יוסי כדי שיגבה מזמן ראשון: **הכי קאמר ליה רבי יוסי כו׳.** דרבי יהודה לא פירש דבריו כל כך אלא יאליף סתמא קאמר ליה לר׳ יוסי כדתנן במתניתין: **בחדא פליגנא.** דכותבין שובר כדי שיכוף לפורעו: **בארבי פליגנא עלך.** (ד) כי כותבין שובר וגובין מזמן ראשון: **ה״ר שטר שכתב בו ומנו בשבת או בעשרה בחשרי.** כגון במקומות שמונין לחדשי החמה(ה) וכתב בשטר בט״ו לירח פלוני וכשאנו מזקקין לכוין מתי אירע יום ט״ו של אותו חדש נמצא עונתו ביום שבת או ביום עשירי לתשרי דהיינו יום״כ והכל יודעין שלא נכתב לא בשבת ולא ביום״כ ונמצא שלא נכתב באותו יום המוכיח בשטר אלא או מוקדם הוא ופסול או מאוחר וכשר: **שטר מאוחר הוא וכשר דברי ר׳ יהודה.** דס״ל לרבי יהודה כל שטר מאוחר כשר ואפילו אותו שאין להוכיח מתוכו של שטר אם מאוחר הוא ואם לאו וכ״ש זה שזמנו ביום השבת וביום הכפורים שהזמן מוכיח שהוא מאוחר ואפי׳ רבי יוסי מודה ביה דלא נפיק מיניה חורבא מהאי כדמפרש ואזיל. והא ליכא למימר שמא מוקדם הוא ופסול כמו שפירש רבינו חננאל הלא תראה דרמינן עלה דמתניתין (סנהדרין דף לב.) דתנן אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדריסה ותקירה שנאמר (ויקרא כד) משפט אחד יהיה לכם הא דתניא בתוספתא בתחלת מסכת מכות שטר שכתוב בו זמנו באחד בניסן בשמיטה ובאו עדים ואמרו היאך אתם מעידין על שטר זה שנמסרה לכם עדות זו במקום הזה והלא באותו היום עמנו הייתם במקום פלוני שטר ועדיו כשרין חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו ושקלו וטרו ר׳ חנינא ורבינא לאוקמי תרוויהו מתני׳ ומתניתא ולא דמו חדא מנייהו וקי״ל דלא מותבי׳ תיובתא אלא ממשנה או ברייתא שהיא הלכה ותו הא בהדיא אמרי׳ קיום שטרות מדרבנן הוא דאי מדאורייתא לא בעינן דקי״ל כריש לקיש דאמר (כתובות דף יח:) עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בבית דין ורבנן הוא דאגרכינהו קיום ש״מ שעל הבא לפסול את השטר עליו הראיה הלכך מעמידין שטר זה בחזקת מאוחר והטוענן כי מוקדם הוא כדי לפסלו עליו הראיה: **ור׳ יוסי פוסל.** שטר מאוחר דעלמא שאין בתוכו הוכחה כלל כדמפרש לקמיה [ע״ב]: **והלא מעשה בא לפניך בצפורי.** בשטר מאוחר והכשרת: **א״ל בשהכשרתי בזה.** שכתוב זמנו בשבת וביום״כ הכשרתי שמתוכו מוכיח שלא נכתב בזמנו שהרי אין ישראל כותבין שטרות בשבת וביום הכפורים והכל יודעין שהוא מאוחר ולא נפיק מיניה חורבא כדלקמן [ע״ב] אבל במאוחר דעלמא שזמנו כתוב ביום לאו לכתיבה ולא יוודע אם מאוחר הוא אם לאו בההוא פליגנא עלך ופסילנא וטעמא לקמן [שם]: **אמר ר׳ פדת הכל מודים.** ר׳ יהודה ור׳ יוסי בכל שטרות מאוחרין בענין זה שכשאנו מזקקין למנות למתי מגיע עונתו של שטר ונמצאת עונת הזמן הכתוב בו מכוון ביום השבת או בעשרה בתשרי שטר מאוחר הוא זה וכשר לדברי הכל דדמי כמי שכתוב בתוכו שטרא דנן דכתבנוהו לאו בזמניה כתבנוהו אלא אגן שהדי איתרגוהו וכתבנוהו שהרי הכל יודעים שלא נכתב בשבת וביום הכפורים ויכירו שהוא מאוחר ולא אתי לידי חורבא כדמפרש לקמן (ה) וה״ק ר׳ פדת הכל מודים בההוא שטר דקתני כדאתא שטר שכתוב זמנו בשבת כו׳ דכשר והיינו דקאמר ליה ר׳ יוסי זה הכשרתי: לא

בשלמא בי דינא אלימי לאפקועי ממונא א״אלא עדים שעשו שליחותן חוזרין ועושין שליחותן ולא והא אמר רב יהודה אמר רב עדים כותבין אפילו עשרה שטרות על שדה אחת רב יוסף אמר בשטר מתנה ורבה אמר ב״בשטר שאין בו אחריות מאי בר״ייתא דתניא הרי שהיו נושין בו אלף זוז ופרע מהן חמש מאות זוז עדים מקרעין את השטר וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר שטר זה יהא מונח במקומו ויכתבו שובר ומפני שני דברים אמרו כותבין שובר אחת כדי שיכוף לפורעו ואחת כדי שיגבה מזמן ראשון והא רבי יהודה נמי מזמן ראשון קאמר הכי קאמר ליה ר׳ יוסי לרבי יהודה אי מזמן ראשון קאמרת פליגנא עלך בחדא אי מזמן שני קאמרת פליגנא עלך בתרתי תנו רבנן ג״ג״שטר שזמנו כתוב בשבת או בעשרה בתשרי שטר מאוחר הוא וכשר דברי ר׳ יהודה רבי יוסי פוסל אמר לו רבי יהודה והלא מעשה בא לפניך בצפורי והכשרת אמר לו כשהכשרתי בזה הכשרתי והא רבי יהודה נמי בזה קאמר אמר רבי פדת הכל מודים שאם הוזקקנו לעונתו של שטר ונמצאת עונתו מכוונת בשבת או בעשרה בתשרי ששטר מאוחר הוא וכשר לא

אלא עדים שעשו שליחותן כו׳. תימה קלת על הלשון דמשמע (ו) שעשו שליחותן כבר גורם שלא יעשו כי ההיא דהתקבל (גיטין דף פג:) דכתבי תפוותא ושמה היה נפוותא וקאמר עשו עדים שליחותן ולא יכתבו עוד הם אם לא עשו שליחותן מעולם דהויא לה מלוה על פה שאין יכולין לכתוב מזמן ראשון דא״כ ה״ל מוקדם גמור ועוד דהתם בגיטין מה שאין יכולין לעשות שליחותן זהו משום שעשו את הראשון ואם יעשו אחר אין זה שליחותו של הבעל שלא לזה לכתבו אבל אם מלוה לכתוב שני יכולין לעשות והכא אע״פ שלוה מלוה להם לכתוב לעשות שטר ג״ראשון לא יעשו דאל״כ מאי דוחקיה דמלוה לקרוע שטר הראשון אם אין הלוה כופהו לכך ואם כן רולה הלוה בכך דאין לומר כי הלוה אינו רולה אלא מזמן שני כי מה טענה היה לו בזה וע״כ צריך כאן לפרש כן וכי עדים אע״פ שעשו שליחותן וכבר חלה שעבוד על ידן יכולין לעשות בשביל כך שטר אחר כיולא בראשון מאחר שדומה למוקדם ואפי׳ אם מלוה להם הלוה אין זו סברא שאם כן יאמרו כל שטר מוקדם כשר ואתי למיחתם בשטר מוקדם אבל במה שיכתבו לו ב״ד מזמן ראשון לא יבא לחתום בשטר מוקדם כי ידעו שהוא פסול וגזה יתלו הכשרו שב״ד אלימי לאפקועי ממונא והלשון מגומגם ביותר: **כותבין אפילו עשרה שטרות.**

ואם תאמר למאי דס״ד דבאחריות מיירי מקשי הא דאמר לעיל (דף קסח:) אבל בשטרי מקח וממכר כותבין חוץ מאחריות שבו וי״ל דלעיל הכי פירושו דהוא אמר אבד שטר חוזי וחיישינן דלמא טריף והדר טריף אבל הכא מיירי בשידוע לנו שנאבד או ראינוהו שנשרף: **מזמן ראשון.** ר׳ יהודה לא פירש לר׳ יוסי מזמן ראשון אבל ברייתא היא שנויה במילתיה דרבי יהודה לפי האמת: **שאם** הוזקקנו (ו) לעדותו של שטר. הא ליתא משמע שאין כתוב להדיא כך אלא ד״ג בניסן(ה) והוא חל ביום חמישי ועתה נמצאת ג׳ בניסן מכוונת בשבת וכן ביום שני בשבת שניה של תשרי(ו) והוא חל בשבת נמצאת עונתו מכוונת ביום הכפורים ותימה דמעה בקביעא דירחא ויהיה כשר לרבי יוסי ואמאי פסול ולר׳ יהודה נמי ניחא טפי למימר הכי ממה שנאמר שנכתב ו״(לחוכא) בעלמא בשלמא ליום הכפורים לא קשיא מידי כיון שמזכיר באיזה יום לשנוע שאותו יום היה ידוע שהיה יום הכפורים שבזה לא היה טועה אלא משבת קשה ואומר ר״י דמיירי אחר רובו של חדש כדאמר בהיו בודקין (סנהדרין דף מא:) דאי אפשר דלא שמע: מתקיף

עין משפט נר מצוה

קב א מי׳ פכ״ג מהל׳ מלוה ולוה הל׳ טו סמג עשין לד טוש״ע ח״מ סי׳ נד סעיף א:

קג ב טוש״ע ח״מ סי׳ רלט סעיף ו סהג״ה:

קד ג מי׳ פכ״ג מהל׳ מלוה ולוה הלכה ד סמג עשין לד טוש״ע ח״מ סי׳ מג סעיף יד:

רבינו גרשום

שלם דבית דין יש להם כח לעשות כן: אלא עדים שעשו שליחותן. בפעם ראשונה שחתמו כשהיה כל החוב שלם כשטרוך מאותו זמן כי יש להן כח להזור ולעשות שליחות אחרת לקרוע ולכתוב שטר שני ולחתום בו שיטרוך מזמנו של ראשון והא נפרע לו התצי והאי שטרא אחרינא הוא: ומקשי׳ ולא. ואין כח לעדים לחזור ולעשות שליחות אחרת: והאמר רב יהודה כותבין העדים אם רצו אפי׳ עשרה שטרות על שדה אחת. היינו כמה שליחות: ומשני רב יוסף אמר בשטר מתנה. יכול לעשות אפי׳ עשר׳ שטרות לפי שבשטר מתנה אם יוציא בע״ח ממנו המתנה (אינן) יכולין העדי׳ לכתוב אפי׳ י׳ שטרות שלא באחריות דכיון שאין בהם אחריות לא מצי טריף בהו לקוחות. אבל בשטרי הלואה שיוכלו לטרוף בהן אין כח לעדים לחזור ולעשות שליחות אחרת לקרוע ולכתוב אלא בית דין אלו ולא עדים: מאי בר״ייתא. דאמר רב נחמן ואי שמיעא ליה לרב. זו היא עיקר הבר״ייתא דתניא הרי שהיו נושין כו׳. ומפני ב׳ דברים אמרו כותבין שובר. שניהן תקנת המלוה אחד כדי שיכוף ללוה לפורעו שמפחד שמא יאבד שוברו ונמצא זה מוציא שטרו וגוב׳ חובו משלם. ואחר ששטרו קיים ויכול לטרוף הלקוחות מזמן ראשון אע״פ שיפרע לו מקצת חובו: ומקשי׳ והא ר׳ יהודה נמי מזמן ראשון אמר. אם כן כמאי קא פליג ר׳ יוסי עליה: הכי קאמר ליה ר׳ יוסי לר׳ יהודה אי מזמן ראשון קאמרת. כדאמינא אנא: פליגנא עלך בחדא. דאמינא דכותבין שובר ואת אמרת דליחלף: ואי מזמן שני קאמרת. כדאוקימנא לטעמא במתני׳: פליגנא עלך בתרתי. דסבירא לי דגובה מזמן ראשון וכותבין שובר: שזמנו כתוב בשב׳ או ב׳ בתשרי. שהוא יום הכפורים לוה פלוני מפלוני והוא הדין נמי בשאר מועדים בידוע ודאי שההלואה לא היתה באותו היום אלא להכי כתבו כך להודיע שזמן השטר מאוחר הוא וכשר: ור׳ יוסי פוסל. דמחזי כשיקרא: והלא מעשה בא לפניך. בשטר שכתב בו והכשרת אמר לו כשהכשרתי בזה הכשרתי. שנכתב זמנו בשבת ור׳ יוסי הוה פוסלו: הכל מודים. בין ר׳ יהודה בין ר׳ יוסי שאם כתב שכתבו העדים הוזקקנו לידע עונתו של

מסורת הש״ס

(ו) [מוספתא דמכות פ״ח ע״ס], (ב) כס״ל: הגרס, (ג) נ״ל מזמן ראשון. רש״ס, (ד) לפי האמת נ״ל ר״ז בניסן. רש״ל, (ה) פי׳ ר״ח ניסן, (ו) פי׳ ר״ח תשרי, (ז) [נ״ל למוכן],

הגהות הב״ח

(א) רשב״ם ד״ה אלא וכו׳ דמי נתן: (ב) ד״ה ומשני וכו׳ דכיון דהכל: (ג) ד״ה ופרכינן והא רבי יהודה: (ד) ד״ה בתרתי פליגנא עלך דכותבין כל״ל ומיגא מי נמתק: (ה) ד״ה אמר רבי פדת וכו׳ כדמפרש לקמן הש״ד ואח״כ מתחיל הג״ה והכי קאמר: (ו) תוס׳ ד״ה אלא וכו׳ דמשמע דלפי שעשו וכו׳ אלא יעשו עוד פי׳ הכיא: (ז) ד״ה שאם הוזקקנו לעונתו של שטר וכו׳ אחר ריבו. נ״ב ולפי זה נ״ל שהיה כתוב בשטר ר״ז בניסן:

לא נחלקו אלא בשטר מאוחר בעלמא. שמגיע עונתו ביום חול ולא יוודע אם מאוחר אם לאו: **ונפיק מיניה חורבא.** אליבא דר' יוסי כדמפרש ואזיל. ויש מפרשים א"ר פדת הכל מודים שאם הוחקקו כו' שכך כתוב בתוך השטר הוחקקו לעונתו של שטר ומצאת כו' וכל זה דכתב בשטר לדעת כן נכתב שיבין שאין ישראל כותבין בשבת וידעו שהוא מאוחר לא נחלקו אלא בשטר מאוחר בעלמא שכתוב בו זמנו בשבת או בעשרה בתשרי ולא חזר וכתב בו הוחקקו לעונתו של שטר כו' וכל זה הכל ולילנות הוא מדא דהכי הוה ליה למימר אמר ר' פדת הכל מודים שאם כתב בו הוחקקו כו' ועוד

מתקיף לה אבי. (פ) נראה לר"י דקבלה מרבא וכן הא דאמרי' בסוטה (דף ז: ושם ד"ה אמר) על משנה שובכת כתובתה ויוצאת ש"מ כותבין שובר אמר אביי תני מקרעת נראה דדיחוק הוא דמהיכא ליכא למשמע מינה דהא בשמעתא דהטוען אחר מעשה ב"ד פרק שניים אוחזין (ב"מ דף יז: ושם ד"ה הוליאה) משמע דס"ל דכותבין שובר:

בתר דאמר ליה רב ספרא לספריה כי כתביתו האי תברא כו'. שמא היו (מ) שוכחין לכתוב האי שטרא כו' ע"כ כתבו זה:

לא נחלקו אלא בשטר מאוחר בעלמא דרבי יהודה לטעמיה דאמר (ג) אין כותבין שובר ולא נפיק מיניה חורבא ורבי יוסי לטעמיה דאמר כותבין שובר ונפיק מיניה חורבא אמר רב הונא בריה דרב יהושע אפילו למ"ד כותבין שובר הני מילי אפלגא אבל אכוליה לא ולא היא (ד) אפי' אכוליה כתבינן כי הא דרב יצחק בר יוסף הוה מסיק ביה זוזי ברבי אבא אתא לקמיה דרבי חנינא בר פפי אמר ליה הב לי זוזיי אמר ליה הב לי שטראי ושקול זוזך אמר ליה שטרך אירכס לי אכתוב לך תברא אמר ליה הא רב ושמואל דאמרי תרוייהו אין כותבין שובר אמר (ה) מאן יהיב לן מעפריה דרב ושמואל רמינן בעיינין הא רבי יוחנן והא ריש לקיש דאמרי תרוייהו כותבין שובר וכן כי אתא רבין אמר ר' אילעא כותבין שובר ומסתברא (ו) דכותבין שובר דאי סלקא דעתא אין כותבין שובר אבד שטרו של זה יאכל הלה וחדי מתקיף לה אביי ואלא מאי כותבין שובר אבד שוברו של זה יאכל הלה וחדי א"ל רבא (ז) אין יעבד לוה לאיש מלוה (ח) תנן התם (ט) שטרי חוב המוקדמין פסולין (י) והמאוחרין כשרין א"ר המנונא לא שנו אלא שטרי הלואה אבל שטרי מקח וממכר (יא) אפילו מאוחרין נמי פסולין מ"ט זימנין דמזבין ליה ארעא בניסן וכתיב ליה (יב) בתשרי ומתרמי ליה זוזי ביני ביני וזבין ליה מיניה וכי מטי תשרי מפיק ליה ואמר ליה הדר זבנתה מינך אי הכי שטרי הלואה נמי זמנין דיזיף בניסן וכתיב ליה שטרא בתשרי ומתרמי ליה זוזי ביני ביני ופרע ליה ואמר ליה הב לי שטראי וא"ל אירכס לי וכתיב ליה תברא וכי מטי זמניה מפיק ליה וא"ל (יג) הני השתא הוא דיזפת מינאי קסבר אין כותבין שובר אמר ליה רב יימר לרב כהנא ואמרי לה רב ירמיה מדיפתי לרב כהנא (יד) והאידנא (טו) דכתבינן שטרי מאוחרי וכתבינן תברא (אמאי קעבדינן הכי א"ל) בתר דאמר להו ר' אבא לספריה כי כתביתו שטר מאוחרי כתבו הכי שטרא דנן לא בזמניה כתבניה אלא אחרנוהו וכתבנוהו א"ל רב אשי לרב כהנא (טז) והאידנא דלא קא עבדינן הכי בתר דאמר ליה רב ספרא לספריה כי כתביתו הני תברי אי ידעיתו זימנא דשטרא כתבו אי לא כתבו סתמא (יז) דכל אימת דנפיק לרעיה אמר ליה רבינא לרב אשי ואמרי לה רב אשי לרב כהנא

והא

שניעית: **המוקדמים פסולין.** שכתבוהו באחד באייר ובתוך השטר הקדימו וכתבו בו באחד בניסן פסולין דאתי למיטרף לקוחות שלא כדין ואפי' מזמן שני לא גזבה כדאמרינן באיזהו נשך (ב"מ דף עב.) ר' יוחנן אמר אפי' תימא רבנן גזירה שמא יגבה מזמן ראשון אבל מוקדמין בענין זה שנכתב בו באחד בניסן ובאחד בניסן כתבוהו ולא לוה עד תשרי דאתא למיטרף לקוחות שלא כדין דמניסן ועד תשרי בזה נאלקו בפרק שניים אוחזין (ב"מ יג.) רב אשי (יא) מוקי לה בשטרי הקנאה ואביי אמר עדיו בתמומיו זכין לו ומיוסם כתיבת השטר שיעבד נפשיה והלכך כשר: **ומאוחריס כשרין.** שכתבוהו באחד בניסן וכתבו בתוך השטר באחד באייר וכ"ש אם לוה בניסן ולא נכתב עד אייר דכשר שהרי מחל לו שעבוד של חדש שעבר: **אמר רב המנונא לא שנו.** דמאוחרים כשרים אלא בשטרי הלואה כדאמרן לעיל ר' יהודה לטעמיה דאמר אין כותבין שובר ולא נפיק מיניה חורבא אלא שמעון שובר דכשמתרץ לקמן הלכך ליכא למיחש למידי: **אבל בשטרי מקח וממכר אפי' מאוחריס פסולים.** דזמנין דמזבן לאונן ארעא לשמעון בניסן על מנת שאם יגיע לדמיס יחזירנה לו וכשכתב שטר מקנה כתב בו לאונן מכר שדה לשמעון בתשרי וחזר לאונן ולקח שדהו משמעון בתמוז וכששאל שטר מקנה אמר ליה שמעון אירכס לי ואפילו למ"ד אין כותבין שובר הכא מודה דמה יפסיד שמעון אם לא יפדה לאונן שדהו הלכך אפילו אם יכתוב לו שמעון לראובן שובר שפדה שדהו בתמוז יחזור שמעון ויוציא שטרו הכתוב בתשרי ויאמר אחר שפדית חזרתי ולקחתי ממך והא שטרא: **א"ר שטרי הלואה נמי כו'.** דלאמרן לעיל אליבא דר' יוסי דפסיל שטר מאוחר מאוסם הך חורבא: **קסבר רב המנונא אין כותבין שובר.** הלכך מאוחרין כשרין כדאמרן אליבא דר' יהודה: (ו) **האידנא כתבינן שטרי מאוחרין וכתבינן תברא.** ולא חיישינן לחורבא דנפיק מיניה לר' יוסי לעיל: **אמר ליה בתר דאמר להו ר' אבא לספריה כו'.** ליכא למיחש מידי דכיון דכתוב בתוך השטר שהוא מאוחר הרי הוא כשטר שכתוב בו זמנו בשבת ועשרה בתשרי דאכשרינא לעיל [ע"א] בין לר' יהודה בין לר' יוסי דכיון דידעינן ביה בשטר שהוא מאוחר לא אתי לידי חורבא ושוברו מוכיח עליו שהוא פרוע והאי דקדיס ליה שובר היינו משום דשטר מאוחר כתבוהו כמו שכתבו בתוכו אבל סהדי איתרנוהו ואפי' ר' יוסי בזה מכשר: **א"ל רב אשי לרב כהנא (יח) האידנא לא עבדינן הכי.** אלא כתבינן שטר מאוחר וכתבינן תברא ולא כתבינן בתוך השטר איתרנוהו וכתבנוהו ואפ"ה לא חיישינן לחורבא דר' יוסי: **אדרבון ומנא דשטרא כתוכו.** בתוך השובר פלוני פרע לפלוני חוב פלוני כך וכך של אותו השטר שכתוב בו זמן פלוני ואז לא יוכל לרמות שאפי' כתב את השטר מאוחר הרי השובר מוכיח עליו דהוא פרוע: **ואי לא.** אדרבון זמן הכתוב בשטר כתבו השובר שתמא שלא יהא כתוב שום זמן בשובר אלא סכום המעות שהיו כתובין בשטר כותבין בשובר דכי היכי דכל אימת דנפק השטר שכתוב בו סכום ממון כזה ולרעיה השובר לא שנא אם השטר קודם לשובר לא שנא מאוחר אימנו דהא תברא סתמא כתוב. ומעתה צריך המלוה ליזהר שלא יהא לוה עוד לוה הזה בסכום ממון הכתוב בשובר דהא תברא מרע ליה ואם הלוהו בסכום ממון ההוא הוא ניהו דאפסיד מנפשיה:

והאידנא

עין משפט נר מצוה

קה א ב מיי' פכ"ג מהל' מלוה ולוה הלכה טו
סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סי' נל סעיף ב:
קו ג מיי' שם הל' ח וסמג שם טוש"ע מ"מ סי' מג סעיף ז:
קז ד מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעיף יב:
קח ה מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעי' יג:
קט ו מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעי' כד:

רבינו גרשום

לא נחלקו אלא בשטר מאוחר דעלמא. דאין כתוב בו כן: ר' יהודה לטעמי' דאמר אין כותבין שובר. אלא מחליף השטר או מחזירו כשנפרע כולו כיון דאין כותבין שובר אע"ג דמאוחר הוא השטר לא נפיק מיניה חורבה. משום דמחזיר השטר עצמו ללוה בשעת פרעון: ורבי יוסי לטעמיה דאמר כותבין שובר. ולא מחזיר השטר עצמו הלכך האי שטר מאוחר פסול הוא משום דנפיק חורבה דפרע ליה זוזי ביני ביני בטבח: והני מילי אפלגא. דשלא פרע לו אלא פלגא מחצית הממון כותבין שובר ומניחין השטר שלם ביד המלוה מאי טעמא כדאמרינן לעיל מפני שני דברים אמרו כותבין שובר אחד כדי כר: אבל אכוליה. אי פרע ליה כל השטר לא כתיב שובר אלא מחזיר לו השטר עצמו: ואתא לקמיה דר' חנינא בר פפי. לדינא: אמר ליה. ר' אבא שהיה לוה: הא רב ושמואל דאמרי תרוייהו אין כותבין שובר. ואם לא תחזיר לי שטר עצמו לא אתן הפרעון: אמר ליה ר' חנינא בר פפי לר' אבא הא דמיתית ראיה מרב ושמואל כל כך היו חביבין עלינו דמאן יהיב לן מעפריהו ומליין עיינין מינייהו מרוב חביבות. ברם הא ר' יוחנן וריש לקיש דאמרי כותבין ומצינו למיסמך עלייהו ודיל פרע ליה. דאי ס"ד אין כותבין שובר. אלא אם אינו מחזיר לו את השטר לא יפרע (אלא) אם כן אבד שטרו של זה שאינו יכול להחזירו לו. יאכל הלה. הלוה ממונו של מלוה וחדי: מתקיף לה אביי. ואם כותבין שובר ואבד שוברו יוציא הלה את שטרו ויחזיר ויגבה ממנו לפי שנאבד שוברו ויאכל ממונו [של] לוה פעם שניה וחדי: א"ל רבא אין. ודאי כותבין שובר שאם נאבד השטר שיפרע שאע"ג דאיכא למיחש דלא נאבד (ומעיידין) אפ"ה כותבין משום דעבד לוה לאיש מלוה דכין כך ובין כך צריך לפרוע לו: ומתרמי לי' זוזי ביני ביני. בתמוז וזבין ליה מיניה. כלומר פריק לארעיה מיניה. לענין הלואה קסבר אין כותבין שובר אלא צריך להחזיר לו השטר עצמו ושוב שהחזירו אין יכול להוציאו אבל בשטרי מקח וממכר אין נוהג שובר דלא מצי למימר ליה אי לא כתבת לי שובר לא פרקנא לארעאי דלוקח מה איכפת לו אם לא יפדנה: והא האידנא. גבי שטר הלואה כתבינן מאוחרין וכתבינן תברא ולא חיישינן לדלמא מפיק לשטר והדר טריף:

אמר ליה. היינו בתר דתיקן ר' אבא הא תקנתא דאמר לספרא כי כתביתו שטרא מאוחר כתבי הכי וכו' דכיון דכתיב ביה דלא בזמנא איכתב אלא מאוחר הוה להכי לא מצי גבי ביה דזמנא אחריתי דאמרינן שמא זמנו נכתב אחר הפרעון הלכך כותבין שובר דליכא למיחש מידי: אי ידעיתו זימניה דההיא שטרא כתבו. בתברא שטר פלוני זמנו בכך וכך נפרע ואי לא ידעיתו זמן השטר כתבו לתברא בלא זמן סתם דכל אימת דמפיק הא שטרא בתר הכי והאי מפיק ליה לתברא מרע לשטרא דכיון דאין בו זמן י"ל אחר זמן של שטר זה פרע לך:

מסורת הש"ס

(א) [שבת פט.], (ב) [ע"ז נג. חולין פח.]: ועי' עדיון ערוך ערך עפר ה', (ג) [כתובות מז. וש"נ], (ד) [ע' תוס' כתובות מז: ד"ה כותבין], (ה) ב"מ ח. עב. פנהדרין לב. ר"ה ב. מ. שביעית פ"י מ"ה לעיל קנו.; (ו) רש"ל דלא עבדינן הכי דמתבינן שטרי מאוחרי וכתבי תברא בתר, (ז) ב"ל רב אסי. רש"ם, (ח) רש"ל שוכרין.

תורה אור השלם

ו עֹשֵׂיר בְּרָשִׁים יִמְשׁוֹל וְעֶבֶד לֹוֶה לְאִישׁ מַלְוֶה: משלי כב ז

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולא היא אלא אמילו: (ב) שם מרעא בגיסן וכתב ליה שטרא בתשרי: (ג) שם וא"ל הכתא הוא דיחפת כל"ל ותיבת הני נמחק: (ד) שם ר' ירמיה מדיפתי לרב כהנא והא האידנא דלא קא עבדינן הכי דכתבינן שטרי מאוחרי וכתבינן תברא אמר ליה בתר דאמר להו ר' אבא כל"ל: (ה) שם רב אסי לרב כהנא והא האידנא דלא קא עבדינן הכי אמר ליה בתר דאמר להו רב ספרא לספרייה כי כתביתו הני תברי אי אדברתון זימנא: (ו) ד"ה לטעמיה וכו' מאוחר פסול הוא כו' דיכול המלוה להוציא אחר כן ב"ל ותיבות ואמר ליה אירכס לי וה"ה נלא אירכס היכא דפרע אלי אוחו וכתבו שובר לוה בתר דאמר להו ר' אבא ל"ל: (ז) שם רב אסי לרב כהנא והא האידנא דלא קא עבדינן הכי אמר ליה בתר דאמר להו רב ספרא לספרייה כי כתביתו הני תברי אי אדברתון זימנא: (ח) ד"ה לטעמיה וכו' מאוחר פסול הוא כו' דיכול המלוה להוציא אחר כן ב"ל ותיבות ואמר ליה אירכס לי וה"ה נלא אירכס היכא דפרע אלי אוחו וכתבו שובר לוה בתר דאמר להו רב ספרא לספרייה כי כתביתו הני תברי אי אדברתון זימנא: (ט) שם רב אסי לרב כהנא והא האידנא דלא קא עבדינן הכי דכתבינן שטרי מאוחרי וכתבינן תברא בתר דאמר להו ר' אבא לספרייה כי כתביתו הני תברי אי אדברתון זימנא: (י) ד"ה לטעמיה וכו' מאוחר פסול הוא כו' דיכול המלוה להוציא אחר כן ב"ל ותיבות ואמר ליה אירכס לי וה"ה נלא אירכס היכא דפרע אלי אוחו וכתבו שובר לוה בתר דאמר להו רב ספרא לספרייה כי כתביתו הני תברי אי אדברתון זימנא: (יא) ד"ה אמר רב הונא בריה דרב יהושע אפילו למ"ד כותבין שובר הני מילי אפלגא אבל אכוליה לא ולא היא אפי' אכוליה כתבינן כי הא דרב יצחק בר יוסף הוה מסיק ביה זוזי ברבי אבא אתא לקמיה דרבי חנינא בר פפי אמר ליה הב לי זוזיי אמר ליה הב לי שטראי ושקול זוזך אמר ליה שטרך אירכס לי אכתוב לך תברא אמר ליה הא רב ושמואל דאמרי תרוייהו אין כותבין שובר אמר מאן יהיב לן מעפריה דרב ושמואל רמינן בעיינין הא רבי יוחנן והא ריש לקיש דאמרי תרוייהו כותבין שובר וכן כי אתא רבין אמר ר' אילעא כותבין שובר ומסתברא דכותבין שובר דאי סלקא דעתא אין כותבין שובר אבד שטרו של זה יאכל הלה וחדי מתקיף לה אביי ואלא מאי כותבין שובר אבד שוברו של זה יאכל הלה וחדי א"ל רבא אין יעבד לוה לאיש מלוה תנן התם שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרין א"ר המנונא לא שנו אלא שטרי הלואה אבל שטרי מקח וממכר אפילו מאוחרין נמי פסולין מ"ט זימנין דמזבין ליה ארעא בניסן וכתיב ליה בתשרי ומתרמי ליה זוזי ביני ביני וזבין ליה מיניה וכי מטי תשרי מפיק ליה ואמר ליה הדר זבנתה מינך אי הכי שטרי הלואה נמי זמנין דיזיף בניסן וכתיב ליה שטרא בתשרי ומתרמי ליה זוזי ביני ביני ופרע ליה ואמר ליה הב לי שטראי וא"ל אירכס לי וכתיב ליה תברא וכי מטי זמניה מפיק ליה וא"ל הני השתא הוא דיזפת מינאי קסבר אין כותבין שובר אמר ליה רב יימר לרב כהנא ואמרי לה רב ירמיה מדיפתי לרב כהנא והאידנא דכתבינן שטרי מאוחרי וכתבינן תברא (אמאי קעבדינן הכי א"ל) בתר דאמר להו ר' אבא לספריה כי כתביתו שטר מאוחרי כתבו הכי שטרא דנן לא בזמניה כתבניה אלא אחרנוהו וכתבנוהו א"ל רב אשי לרב כהנא והאידנא דלא קא עבדינן הכי בתר דאמר ליה רב ספרא לספריה כי כתביתו הני תברי אי ידעיתו זימנא דשטרא כתבו אי לא כתבו סתמא דכל אימת דנפיק לרעיה אמר ליה רבינא לרב אשי ואמרי לה רב אשי לרב כהנא והא שבעיות: המוקדמים פסולין. שכתבוהו באחד באייר ובתוך השטר הקדימו וכתבו בו באחד בניסן פסולין דאתי למיטרף לקוחות שלא כדין ואפי' מזמן שני לא גזבה כדאמרינן באיזהו נשך (ב"מ דף עב.) ר' יוחנן אמר אפי' תימא רבנן גזירה שמא יגבה מזמן ראשון אבל מוקדמין בענין זה שנכתב בו באחד בניסן ובאחד בניסן כתבוהו ולא לוה עד תשרי דאתא למיטרף לקוחות שלא כדין דמניסן ועד תשרי בזה נאלקו בפרק שניים אוחזין (ב"מ יג.) רב אשי (יא) מוקי לה בשטרי הקנאה ואביי אמר עדיו בתמומיו זכין לו ומיוסם כתיבת השטר שיעבד נפשיה והלכך כשר: ומאוחריס כשרין. שכתבוהו באחד בניסן וכתבו בתוך השטר באחד באייר וכ"ש אם לוה בניסן ולא נכתב עד אייר דכשר שהרי מחל לו שעבוד של חדש שעבר: אמר רב המנונא לא שנו. דמאוחרים כשרים אלא בשטרי הלואה כדאמרן לעיל ר' יהודה לטעמיה דאמר אין כותבין שובר ולא נפיק מיניה חורבא אלא שמעון שובר דכשמתרץ לקמן הלכך ליכא למיחש למידי: אבל בשטרי מקח וממכר אפי' מאוחריס פסולים. דזמנין דמזבן לאונן ארעא לשמעון בניסן על מנת שאם יגיע לדמיס יחזירנה לו וכשכתב שטר מקנה כתב בו לאונן מכר שדה לשמעון בתשרי וחזר לאונן ולקח שדהו משמעון בתמוז וכששאל שטר מקנה אמר ליה שמעון אירכס לי ואפילו למ"ד אין כותבין שובר הכא מודה דמה יפסיד שמעון אם לא יפדה לאונן שדהו הלכך אפילו אם יכתוב לו שמעון לראובן שובר שפדה שדהו בתמוז יחזור שמעון ויוציא שטרו הכתוב בתשרי ויאמר אחר שפדית חזרתי ולקחתי ממך והא שטרא: א"ר שטרי הלואה נמי כו'. דלאמרן לעיל אליבא דר' יוסי דפסיל שטר מאוחר מאוסם הך חורבא: קסבר רב המנונא אין כותבין שובר. הלכך מאוחרין כשרין כדאמרן אליבא דר' יהודה: (ו) האידנא כתבינן שטרי מאוחרין וכתבינן תברא. ולא חיישינן לחורבא דנפיק מיניה לר' יוסי לעיל: אמר ליה בתר דאמר להו ר' אבא לספריה כו'. ליכא למיחש מידי דכיון דכתוב בתוך השטר שהוא מאוחר הרי הוא כשטר שכתוב בו זמנו בשבת ועשרה בתשרי דאכשרינא לעיל [ע"א] בין לר' יהודה בין לר' יוסי דכיון דידעינן ביה בשטר שהוא מאוחר לא אתי לידי חורבא ושוברו מוכיח עליו שהוא פרוע והאי דקדיס ליה שובר היינו משום דשטר מאוחר כתבוהו כמו שכתבו בתוכו אבל סהדי איתרנוהו ואפי' ר' יוסי בזה מכשר: א"ל רב אשי לרב כהנא (יח) האידנא לא עבדינן הכי. אלא כתבינן שטר מאוחר וכתבינן תברא ולא כתבינן בתוך השטר איתרנוהו וכתבנוהו ואפ"ה לא חיישינן לחורבא דר' יוסי: אדרבון ומנא דשטרא כתוכו. בתוך השובר פלוני פרע לפלוני חוב פלוני כך וכך של אותו השטר שכתוב בו זמן פלוני ואז לא יוכל לרמות שאפי' כתב את השטר מאוחר הרי השובר עליו פרע לפלוני חוב פלוני כך וכך של אותו השטר שכתוב בו זמן פלוני ואז לא יוכל לרמות כתוב שום זמן בשובר אלא סכום המעות שהיו כתובין בשטר כותבין בשובר דכי היכי דכל אימת דנפק השטר שכתוב בו סכום ממון כזה לורעיה השובר לא שנא אם השטר קודם לשובר לא שנא מאוחר אימנו דהא תברא סתמא כתוב. ומעתה צריך המלוה ליזהר שלא יהא לוה עוד לוה הזה בסכום ממון הכתוב בשובר דהא תברא מרע ליה ואם הלוהו בסכום ממון ההוא הוא ניהו דאפסיד מנפשיה: והאידנא

(ב) **והאידנא לא עבדינן הכי.** אלא כתבינן שטר מאוחר סתמא דלא כתיב אימרנוהו וכתבנוהו וכתבינן תנכא עלייהו בשעת פרעון וכתבינן זמן בשובר ולא כתבינן ליה סתמא ולאוקומא דרבי יוסי לא חיישינן: **לכך דכתבי אקניאתא.** כותבי שטר מתנה שאין כתוב בהן אחריות ולא אתי למיטרף מלקוחות אי נמי שטר מכירה שכתב בהן אחריות שדינו לטרוף לקוחות משעת מכירה דעדים מפקי ליה לקנלא בלא שטר כדאמרינן בחזקת הבתים (לעיל דף מח:) אמר רב המוכר שדהו בעדי גובה מנכסים משועבדים וכדמפרש התם [מב.] טעמא מלוה מזכיר קא רמית כו' הלכך אי ידעיתון ההוא יומא דאקניתון ביה מן הנותן מתנה או מוכר מכירה כתבו עכשיו אותו היום שנתנה המתנה והמכירה דאיכא למיחש שמא אחרי כן נתנה לאחר שלא כדין. (פסק) ודוקא שטרי אקניאתא אבל שטרי הלואה שיש בו אחריות לא יכתוב אלא יום שעומד בו עכשיו דאי"כ הוה ליה מוקדם ופסול דאתי למיטרף לקוחות מזמן הכתוב בשטר שלא כדין דלעולם אין לקוחות משועבדים לשום אדם כל זמן שלא נכתב שטר עד שיקחו מן הלוה קרקעות אחר שנכתב השטר המשעבד נכסיו הלכך אי כתבי יומא שנעשית ההלואה בשטר זה פסול הוא דאתי למיטרף לקוחות שלקחו בין ההלואה לכתיבת השטר והם לא נשתעבדו עד לאחר כתיבת השטר דעדים החתומים על השטר אינהו מפקי ליה לקנלא כדאמרי' לענין הלואה בחזקת הבתים [שם] ולקוחות שלקחו אחרי כן אינהו הוא דאפסידו אנפשייהו אבל מקמי כתיבת השטר שפיר זכון ואפילו נכתב ביום ונחתם בלילה משעינן ליה מוקדם ופסול דהא לא משתעבדי לקוחות אלא מיום חתימה ואילך ואיהו אתי למיטרף מיום כתיבתו שלא כדין והכי תנן בהמביא גט (גיטין דף יז.) נכתב ביום ונחתם בלילה פסול ורבי שמעון מכשיר שהיה ר' שמעון אומר כל הגיטין שנכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולין חוץ מגיטי נשים והתם [יח.] מפרש טעמא לענין גיטי נשים מיהו לענין שאר שטרות לכ"ע פסולין (ג): פסק אפס רבינו חננאל פירש דהא דרבה בר שילא שמעינן מינה דשטרא דכתיב בההוא יומא דקנו מיניה ונתר כמה יומי אסהידו עליה הנהו סהדי קמאי שפיר דמי מדקאמר מי ידעיתו יומא דאקניתו כתבו ההוא יומא ואף על גב דאתמתי עליה האידנא שפיר דמי דלא אשכחן דבעו מחיימת ההוא יומא אלא גט אשה בלבד דתנן בגט נכתב ביום ונחתם בלילה פסול וכן הלכה הוא כך פר"ת. אך לא יתכן אלא כמו שפירשתי וכדפי' מתניתין דגיטין: **כי יתביתו בשילי.** ואתם כותבין שם אותה העיר בשטרי מכירה או שטרי הלואה או זכרון עדות כתבו בתוך השטר מקום שאתם יושבים שם בשעת כתיבה כלומר במקום פלוני כתבנו הך מה שראינו במקום פלוני: **בהיני.** מקום: **האי מאן דנקיט.** מלוה דנקיט שטר מלוה בר מאה זוזי ואמר להם כתבו לי תרי בני חמשים שכשיפרע לי הלוה חמשים זוזי אקרע שטרא של חמשים ולא יהיה צריך לכתוב שובר לא כתבינן שלא מדעת הלוה: **מ"ט עבוד רבנן מילתא.** שתקנו שלא ישתנה שטרו מכמות שהיה דניחא ליה כו': **כי היכי דליכוף ולפרעיה.** כשיפרענו לוה למלוה תני חובו יכופנו מלוה לפרוע לו השאר כי ידאג הלוה פן יפסיד שוברו ויתבעהו מלוה כל חובו: **כי היכי דליפגום שטרו.** כשיפרע חמשים זוז הרי נמצא שטר שביד מלוה פגום ותנן (כתובות דף פז.) הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה וה"ה לכל השטרות כדאמרי' במסכת שבועות ומי מה בין זה לפוגם שטרו כו' בפ' שבועת הדיינין (דף מא.): **כי היכי דלא ליפגום שטרו.** אך כשיפרענו חמשים זוז יחזיר לו שטר של חמשים ונשאר בידו שטר של חמשים שני אלם: **אמר רב אשי האי מאן דנקיט שטר.** מלוה בר מאה זוזי ואמר להו לספרי כתובו חד בר חמשים מההוא זמן ראשון שהרי פרע לי המותר וקרעו שטר זה לא כתבינן ליה שטר אחריות לא מזמן ראשון וכל שכן מזמן זה של יום כתיבה ואילך שמא שטר פרוע הוא זה ויש לו שובר אלוה עליו ויוציא המלוה עליו שטר של חמשים ויאמר מוד אחר הוא זה שהלויתי לך פעם אחרת: **מתני' תרי עשיר אומר לעני כו'.** ואפי' למאן דאמר בפרק קמא (לעיל דף יג.) דאית דינא דגוד אי אגוד שאני הכא דגוד איכא אגוד ולכי והכי מתרץ לה התם [שם:]: **קח לך עבדים.** דבהכיא חזקה שהניחו אביו יהיה לעולם ולא יניחו לו להרבות ולהביא בני אדם במרחץ אלא מבני ביתו: **אין יכולין להוציא שטר חוב זה על זה.** שיכול הלה לטעון שטר זה שבידך אני אדם במרחץ לי ממון שלוית בו ממני: **ולא אחר יכול להוציא.** על אחד מהם דכל חד מני מדחי ליה אגל חבירו אא"כ יש עדים בדבר שמעידין זה לזה מזה אבל מן השטר אין יכולין להביא ראיה: **נמצא לאחד כין שטרותיו כו'.** בגמ' [קעג.] פריך עלה מרישא ומפרש לה שפיר: **כילד יעשו.** אם רוצים לצוות זה מזה או מאיש אחר או לקנות קרקע: **ישלשו.** אבי אביו ויכתוב יוסף בן שמעון בן יעקב וזה יכתוב יוסף בן שמעון בן נפתלי: **משולשים.** שמותיהן ושמות אביהן ושמות אבי אביהן שוין: **יכתבו סימן.** יוסף בן שמעון שהוא גוץ או לבן או גיחור לזה מיוסף בן שמעון שהוא ארוך או שחור: **ואם היו** (ד). סימניהן שוין: **יכתבו כהן.** אם אחד מהן כהן יכתבו יוסף כהן לזה מיוסף ישראל: **גמ' הכא דנפק הוגא.** (ה) **לבי דינא דרב הוגא.** והיה מוחזק בו אדם אחד שהיה טוען פלוני בן פלוני הכתוב בזה השטר כתבו וחתמו ומסרו לי לפי שהלויתיו כך וכך ממון וכדתנן מתניתין בפירקין (דף קעה:) הוליא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין ואת שמי לא הולכך לכתוב שהרי מסרו לי וכתב לי ממך לומר שאמר

אי ידעיתו יומא דאקניתו ביה כתובו. בשטרי אקניאתא דוקא אבל בהלוואות לא מיירי כך פירש רש"ש ואומר ר"י דלא שנא במכר לא שנא במתנה מיירי דאפילו בשטרי מקח וממכר משכחת לה כגון דכתבי מדעת (ו) עדים דלקוחות ליכא הכא פסידא כלל דיש קול למקח וממכר (ז) וליכא למיחש למידי: **כתבו בשילי.** היינו ושילי קרובות זו לזו להכי נקט להו שאפילו בשתי עיירות קרובות זו לזו כתבו על שם העיר שתעמדו בה בשעת כתיבה וגם היו רגילין תדיר להיות בהיני ושילי והכי אמרינן בגילה (דף כה: ע"ש) הוי מכתפי (ו) לה בשבתא דריגלא משילי להיני ומהיני לשילי:

עבידו ליה תרי שטרי כו' **מאי טעמא כו'.** תימה אמאי לא קאמר דפרוע הוא כדאמר רב אשי בסמוך ואומר ר"י דהכא מיירי אפי' ידעינן שאינו פרוע: מינן

שויה ניהלי תרי בני חמשין חמשין לא משוינן להו מאי טעמא עבדו רבנן מילתא דניחא ליה למלוה וניחא ליה ללוה ניחא ליה למלוה כדי שיכוף לפורעו וניחא ללוה כי היכי דניפגום שטריה ואמר רבא [ד]האי מאן דנקיט שטרי שוינהו ניהלי חד בר מאה לא משוינן ליה עבוד רבנן מילתא דניחא ליה למלוה וניחא ליה ללוה ניחא ליה למלוה כי היכי דלא ניפגום שטריה וניחא ליה ללוה כדי שלא יכוף לפורעו אמר רב אשי [ה]האי מאן דנקיט שטרא בר מאה זוזי ואמר שוונהי ניהלי חד בר חמשין לא משוינא ליה מ"ט אמרינן האי מיפרע פרעיה ואמר ליה הב לי שטראי ואמר ליה אירכם לי וכתיב ליה תברא ומפיק ליה האי ואמר ליה האי אחרינא הוא: **מתני'** [ו]ישני אחין אחד עני ואחד עשיר והניח להן אביהן מרחץ ובית הבד עשאן לשכר השכר לאמצע עשאן לעצמו הרי העשיר אומר לעני קח לך עבדים וירחצו במרחץ קח לך זיתים ובא ועשה בבית הבד [ז]שנים שהיו בעיר אחת שם אחד יוסף בן שמעון ושם אחר יוסף בן שמעון אין יכולין להוציא שטר חוב זה על זה [ח]ולא אחר יכול להוציא עליהן שטר חוב [ט]נמצא לאחד בין שטרותיו שטרו של יוסף בן שמעון פרוע שטרות שניהן פרועין כיצד יעשו ישלשו ואם היו משולשין יכתבו סימן ואם היו מסומנין [י]יכתבו כהן: **גמ'** ההוא שטרא דנפק (ה) לבי דינא דרב הונא דהוה כתיב ביה אני פלוני בר פלוני לויתי מנה ממך אמר

והא האידנא דלא קעבדינן הכי אמר ליה רבנן תקוני תקיני מאן דעביד עביד מאן דלא עביד איהו הוא דאפסיד אנפשיה אמר להו (ו)רבא בר רב שילא להנהו כתבי שטרא אקניאתא כי כתביתו שטרי אקניאתא [א]אי ידעיתו יומא דקניתו ביה כתבו ואי לא כתבו יומא דקיימיתו ביה כי היכי דלא מתחזי כשקרא [ב]אמר להו רב לספריה וכן אמר להו רב הונא לספריה [ג]כי קיימיתו בשילי כתבו בשילי ואע"ג דמסירן לכו מילי בהיני כי קיימיתו בהיני כתבו בהיני ואף על גב דמסירן לכו מילי בשילי [ד]אמר רבא [ה]האי מאן דנקיט שטרא בר מאה זוזי ואמר ליה תרי בני חמשין חמשין לא משוינן להו מאי טעמא עבדו רבנן מילתא דניחא ליה למלוה וניחא ליה ללוה ניחא ליה למלוה כדי שיכוף לפורעו וניחא ללוה כי היכי דניפגום שטריה [ו]אמר רב מאה זוזי ואמר שוונהי ניהלי חד בר חמשין לא משוינא ליה מ"ט אמרינן האי מיפרע פרעיה ואמר ליה הב לי שטראי ואמר ליה אירכם לי וכתיב ליה תברא ומפיק ליה האי ואמר ליה האי אחרינא הוא: **מתני'** [ז]ישני אחין אחד עני ואחד עשיר והניח להן אביהן מרחץ ובית הבד עשאן לעצמו הרי העשיר אומר לעני קח לך עבדים וירחצו במרחץ קח לך זיתים ובא ועשה בבית הבד [ז]שנים שהיו בעיר אחת שם אחד יוסף בן שמעון ושם אחר יוסף בן שמעון אין יכולין להוציא שטר חוב זה על זה [ח]ולא אחר יכול להוציא עליהן שטר חוב [ט]נמצא לאחד בין שטרותיו שטרו של יוסף בן שמעון פרוע שטרות שניהן פרועין כיצד יעשו ישלשו ואם היו משולשין יכתבו סימן ואם היו מסומנין [י]יכתבו כהן: **גמ'** ההוא שטרא דנפק (ה) לבי דינא דרב הונא דהוה כתיב ביה אני פלוני בר פלוני לויתי מנה ממך אמר

אבל בהלוואות לא מיירי כך פירש רש"ש ואומר ר"י דלא שנא במכר לא שנא במתנה מיירי דאפילו בשטרי מקח וממכר משכחת לה כגון דכתבי מדעת (ו) עדים דלקוחות ליכא הכא פסידא כלל דיש קול למקח וממכר (ז) וליכא למיחש למידי: **כתבו בשילי.** היינו ושילי קרובות זו לזו להכי נקט להו שאפילו בשתי עיירות קרובות זו לזו כתבו על שם העיר שתעמדו בה בשעת כתיבה וגם היו רגילין תדיר להיות בהיני ושילי והכי אמרינן בגילה (דף כה: ע"ש) הוי מכתפי (ו) לה בשבתא דריגלא משילי להיני ומהיני לשילי:

עבידו ליה תרי שטרי כו' **מאי טעמא כו'.** תימה אמאי לא קאמר דפרוע הוא כדאמר רב אשי בסמוך ואומר ר"י דהכא מיירי אפי' ידעינן שאינו פרוע:

רבינו גרשום

והא האידנא. דעבדינן שטר מאוחר וכתבי חברא ולא כתבי בסתמא אלא כתבי בהו זמן ולא חיישינן: אמר ליה רבנן תקוני תקיני. כנגד הרמאי ולכתוב שובר בסתם מאן דעבד הכי עביד. אין יכול המלוה לחזור ולגבות ממנו כלום ומאן דלא עביד הכי שובריו בסתם אם המלוה רמאי הוא יכול לחזור ולגבות דאיהו דאפסיד אנפשיה דאיבעי ליה למכתב שובריו בסתם כדתקינו רבנן: כי קיימיתו בשילי. שם מקום ואתם רוצים לכתוב באיזה מקום נכתב השטר כתבו שנכתב בשילי: ואע"ג דמסירן לכו מילי בהיני. כלומר אע"ג דבהיני היתה ההלואה ושם מסרו לכם המעשה שתהיו עדים בדבר ואם לא הספקתם לכתוב שם השטר כתבו שנכתב בשילי ולא בהיני דלא מיחזו כשקרא וכן כי קיימיתו בהיני כו': שטרי אקניאתא. שום שטר שיש בו קנין: ואי לא. דלא בעיתו למכתב מיומא דקיימיתו ותרצו לכורן באומרן דעתא את הקנין ולא ידעיתו בברור אימת הוה ותכתבו בתר

רבינו גרשום (המשך)

אומר מיחזו כשקרא: ניחא ליה למלוה וניחא ליה ללוה. דלא ליהוי אלא חד שטרא ניחא ליה ללוה דליפגום שטרא דמלוה דכיון דליית ליה אלא חד שטר ופרע ממנו חציו נמצא השטר פגום דאין יכול המלוה ליפרע ממנו עוד אלא בשבועה כדתנן הפוגם את שטרו לא נפרע אלא בשבועה: וניחא ליה למלוה. שיהא לו שטר אחד גדול שאם פרע לו הלוה חציו זזה כותב לו שובר על חציו וכיון דיש ביד המלוה עדיין שטרו שלם יכוף הלוה את עצמו וימהר לפרוע לו הכל שמתירא שמא יאבד שוברו ויוציא הלה את שטרו ויאמר שלא פרע לו עדיין כלום: ניחא ליה למלוה דלא ליפגום שטריה. שאם פרע האחד השני לא יפרע ממנו כלום ולא יפגום וגובה ממנו בלא שבועה: וניחא ליה ללוה. הואיל שאין החוב שלו כולו בשטר אחד אם פרע לו האחד מחזיר לו אותו שנפרע כולו ואין בידו אלא שטר אחד שלא נפרע ממנו כלום ואין יכול לכופו ולהפחידו שיחבע ממנו יותר ממה שחייב לו שהרי החזיר לו השטר הפרוע ולא נשאר בידו אלא אותו שעדיין לא פרע ממנו כלום: ואמר שויה ניהליה חד בר חמשין. שמוחל החצי: לא משוינן. מאי טעמא דאמר האי לוה פרעיה כולי'ה ואמר ליה הב לי שטרי שפרעתיך ואמר אירכם כו' ואמר ליה הא אחרינא הוא ויערים כדי שלא יכירוהו: **גמ'** עשאן אביהן האי מרחץ ובית הבד לשכר. כדי להשכירן ליטול מהן שכר רחיצה ושכר דריכה יכול העני לכופו לעשיר שישכיר אותם ויחלקו השכר לאמצע: עשאן אביהן לעצמו. ולא להשכירן לאחרים יכול העשיר לכופו לעני שלא להשכירן אלא אומר לו לעני קח לך. כלומר כדרך שאבינו היה עושה לעצמו ולא היה משכיר: אני פלוני בן פלוני ליתי ממך סתם. ולא היה כתוב שמו של מלוה:

עין משפט נר מצוה

קז' א מי' פכ"ג מהל' מלוה ולוה הלכה ו סמג עשין נד טוש"ע מ"מ סי' מג סעיף יט:

קיא ב מי' פ"ל מהל' גירושין הל' כמ ופכ"ג מהל' מלוה ולוה הלכה ו סמג עשין נ וסי' לד טוש"ע סס סעי' כ וטוש"ע אה"ע סי' קח סעיף ו:

קיב ג ד ה מי' פכ"ג מהל' מלוה ולוה הל' ח יח סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סי' נג:

קיג ו מי' פ"ל מהל' סנהדרין הל' כ סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' קעא סעיף ו:

קיד ז מי' פכ"ד מהל' מלוה ולוה הלכה ח סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סי' מט סעיף ז:

קטו ח מי' סס טוש"ע סס סעי' ט: